

STAR STEMS ปฏิวัติ Mindset ใหม่ นำไทยข้ามวิกฤต

บทความพิเศษ

พลล สง่าเนตร

Pahol Sanganetra

สภาการศึกษาวิชาการทหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ กระทรวงกลาโหม กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10200

Military Education Council, Ministry of Defense, Bangkok, Thailand 10200

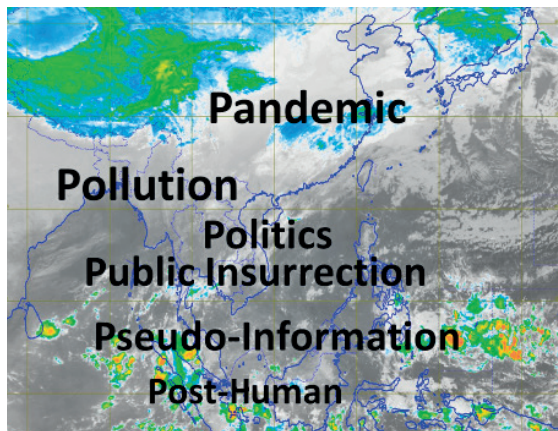
E-mail: pahol@hotmail.com

สังคมไทยในยุค New Normal ต้องเผชิญกับวิกฤตหลายประการ ทั้งวิกฤตดั้งเดิมที่ยังคงเป็นภัยต่อเนื่อง และวิกฤตที่มากับโลกยุคใหม่ ทุกวิกฤตล้วนรุนแรง ร้ายแรง แพร่ขยายได้อย่างรวดเร็ว และเสริมเพิ่มพลังกันจนแทบจะหยุดยั้งหรือเอาชนะไม่ได้ นอกจากนี้สถานะของสังคมไทยยังมีประเด็นเปราะบางหลายประการทำให้ล่อแหลมต่อการที่วิกฤตต่าง ๆ จะขยายผลจนเกิดอันตรายต่อความสงบสันติได้อย่างเกินคาดคิด โอกาสเดียวที่จะนำพาสังคมไทยก้าวข้ามวิกฤตทั้งปวงไปสู่สันติสุขยั่งยืน คือ ต้องปฏิวัติ Mindset ของคนไทย เพื่อสร้างกระบวนการรับรู้และกระบวนการคิดที่เหมาะสมด้วย STAR STEMS ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการ “ปฏิรูปการศึกษา ปฏิวัติภูมิปัญญา พัฒนาสังคมยั่งยืน”

วิกฤตร้ายแรงในสังคมไทยยุคใหม่

สังคมไทยยุคใหม่ต้องเผชิญกับวิกฤตที่เป็นสภาวะร่วมของโลก ผสมผสานกับปัญหาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมไทย โอกาสที่วิกฤตต่าง ๆ จะเสริมพลังขยายตัวจนส่งผลกระทบร้ายแรงต่อความสงบสันติสุขของสังคมไทยย่อมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเตรียมคนไทยให้พร้อมตั้งแต่บัดนี้ ให้มีวิธีคิดวิธีทำที่ถูกต้องเหมาะสมพร้อมที่จะพลิกแพลงรับสภาวะวิกฤตต่าง ๆ อย่างรอบคอบรอบด้านเท่าทัน และสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติเอาชนะวิกฤตทุกรูปแบบได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

นอกจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง อาชญากรรมข้ามชาติ และยาเสพติด ที่ยังคงเป็นภัยต่อเนื่อง วิกฤตยุคใหม่ที่ไทยต้องเผชิญ ได้แก่ โรคระบาดร้ายแรง (Pandemic) สภาวะอากาศและสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยมลพิษ (Pollution) การแก่งแย่งอำนาจทางการเมือง (Politics) ข้อมูลข่าวสารเท็จบิดเบือนมั่วร้าย (Pseudo-Information) การก่อจลาจลของประชาชน (Public Insurrection) และการที่ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์เริ่มถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยี (Post-human)

ภาพที่ 1 วิกฤตร้ายแรงของโลกยุคใหม่

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (COVID-19) นับเป็นภัยร้ายแรงที่สุดของโลก ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา มีผู้ติดเชื้อไปกว่า 126 ล้านคน และเสียชีวิตมากกว่า 2 ล้าน 7 แสนคน ประเทศไทยของเราก็มีผู้ติดเชื้อมากกว่า 2 หมื่น 8 พันคน และเสียชีวิตไปแล้วมากกว่า 90 คน (ข้อมูล ณ ห้วงเวลาที่เขียนบทความ) แม้ว่าภัยร้ายแรงนี้จะน่าจะควบคุมได้ในอีกไม่นานนัก แต่ในอนาคตการที่จะมีโรคระบาดใหม่เกิดขึ้นและสร้างความปั่นป่วนรุนแรงอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้ย่อมเป็นไปได้ตลอดเวลา ประเทศไทยสามารถผ่านวิกฤตโควิด-19 มาได้ด้วยการปรับวิถีชีวิตวิถีใหม่ บูรณาการทุกภาคส่วน เข้มงวดวินัยเคร่งครัด ใช้คุณธรรมและความเอื้ออาทรของน้ำใจไทยช่วยกันดูแลทุกพื้นที่ นับเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการเผชิญวิกฤตครั้งใหม่ในอนาคต

สภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรมรวมทั้งมลพิษที่ทวีมากขึ้นทั้งบนดินในน้ำและในอากาศ เป็นผลจากการกระทำอันไม่ถูกต้องของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง เป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบไปทั่วทุกภูมิภาค ทุกสังคมโลก ทำให้การดำรงชีวิตของทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างตกอยู่ในสภาวะอันตรายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์จำเป็นต้องหาวิธีที่ต้องปรับวิถีชีวิตวิถีใหม่ในทุกเรื่อง มีวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและผลกระทบต่อสภาพภูมิสังคม ตั้งแต่นี้

สังเคราะห์ของการเมืองไม่ว่าระบอบใดยุคใดสมัยใด คือ เรื่องของการแก่งแย่งอำนาจ ปัญหาการเมืองจึงสร้างความปั่นป่วนวุ่นวายในสังคมทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย มาอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงยิ่งขึ้น สำหรับประเทศไทยกลุ่มผู้ที่เปี่ยมด้วยมิจฉาธิฐิและอวิชา จิตใจเป็นอธรรม ได้ใช้พฤติกรรมอนาธิธิเยียดยหายม ช่มชู้คูกคาม ชักศึกเข้าบ้าน ทำลายล้าง ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ละเมิดกฎหมาย จนถึงขั้นละเมิดสถาบันอันเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาติ เพียงเพื่อสนองความต้องการของตน ถ้าสังคมไทยไม่รีบดูแลแก้ไข สร้างทัศนคติ และความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับชาติบ้านเมือง ส่งเสริมคุณธรรม ความรู้รักสามัคคี ความกตัญญูรู้คุณ และพัฒนากระบวนการคิดที่รอบคอบรอบด้าน เรื่องการเมืองจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในอนาคต

โลกปัจจุบันเป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวทั้งจริงและเท็จถูกสร้างขึ้นในทุกเสี้ยววินาทีจากแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก บุคคลสามารถเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ด้วยปริมาณข่าวสารที่มีมากมายมหาศาล แม้เครื่องมือสมัยใหม่จะสามารถรองรับได้มากและรวดเร็ว ก็ไม่สามารถจัดการข้อมูลข่าวสารทั้งหมดได้ ประกอบกับวงจรชีวิตของคนในปัจจุบันเร่งรีบแข่งขัน การคัดกรองข่าวสารจึงเป็นจุดอ่อนที่สุด ข่าวปลอมและข่าวบิดเบือนให้ร้ายกลายเป็นภัยที่ร้ายแรงยิ่งสำหรับสังคมยุคใหม่ คนไทยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนากระบวนการรับรู้และกระบวนการคิดที่เหมาะสม เมื่อพิจารณาวิกฤตต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทยยุคใหม่ แล้วเห็นได้ว่าวิถีชีวิตวิถีใหม่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขวิกฤตต่าง ๆ ได้ ทั้งยังกลับกลายเป็นตัวขยายความรุนแรงของวิกฤตให้เลวร้ายยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแก้ไขโดยรีบด่วนให้ถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ ยุคสมัย และสภาพภูมิสังคม (พหล สง่าเนตร, 2563)

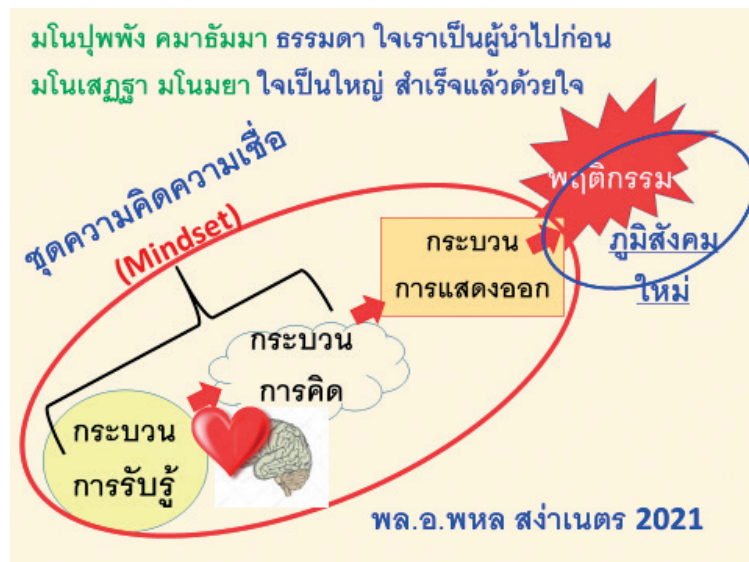
ทำไมต้อง Mindset ใหม่

คนไทยชาวพุทธคงคุ้นเคยกับคำกล่าวที่ว่า “ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน” หรือ “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ซึ่งถอดความมาจากพระพุทธพจน์ที่บัญญัติไว้ว่า (พระครูปลัดประจักษ์ สิริวิณโณ, 2544)

“มโนปุพพัง คมธัมมา ธรรมดา ใจเราเป็นผู้นำไปก่อน
มโนเสฐฐา มโนมยา ใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ”

การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลทางกาย
ทางวาจา ล้วนมาจากการกำหนดของส่วนที่เป็นจิต

ในทางพฤติกรรมศาสตร์สรุปไว้ว่า พฤติกรรมที่ปรากฏเกิดจากกระบวนการแสดงออก ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการรับรู้และกระบวนการคิด (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2564) ในส่วนนี้ ตรงกับคำที่เรียกว่า “Mindset” ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดวิกฤตในสังคม จึงมีต้นทางมาจากกระบวนการรับรู้และกระบวนการคิด หรือ Mindset ที่ไม่ถูกต้อง

ภาพที่ 2 พฤติกรรมของบุคคลเกิดจาก Mindset

ดังนั้น การนำสังคมไทยข้ามพ้นวิกฤต จึงต้องสร้างให้คนไทยมี Mindset ใหม่ ที่ถูกต้องเหมาะสม คือ มีความเมตตาเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจไทยเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ปฏิบัติตามกฎกติกา รักษาวินัยทางสังคมอย่างเคร่งครัด เข้าใจเห็นคุณค่า รักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย มีความกตัญญูสำนึกในบุญคุณของบรรพชนที่รักษาสืบสานมรดกอันงดงามของชาติต่อเนื่องมา และแสดงกตเวทิตอบแทนคุณแผ่นดินด้วยการรักษาเชิดชูคุณค่าไทย รวมทั้ง

มีกระบวนการคิดที่รอบคอบ รอบด้าน รู้เท่าทันสภาวการณ์ และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ในทุกวิกฤต สามารถตัดสินใจเลือกหนทางปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ สร้างสรรค์ต่อสังคมส่วนรวม

เห็นได้ว่า Mindset ใหม่ มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะพึงประสงค์ของคนไทยตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560, มาตรา 54 วรรค 4 ความว่า:

“การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

การสร้าง Mindset ใหม่ ด้วย STAR STEMS

การสร้าง Mindset ใหม่ คือ การสร้างกระบวนการรับรู้และกระบวนการคิดของคนไทยที่ถูกต้องเหมาะสมให้คนไทยเป็นคนดี มีวินัย รักและภูมิใจในความเป็นไทย มีกระบวนการคิดรอบคอบรอบด้าน การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ

ดังนั้น Mindset ใหม่ ของคนไทยยุคใหม่ สามารถกล่าวโดยสรุป คือ “เป็นคนดี มีวินัย รักและภูมิใจในชาติ และมีกระบวนการคิดรอบคอบรอบด้าน”

ประสิทธิภาพตามต้องการด้วยประสิทธิภาพสูงสุดต้องใช้กระบวนการที่สามารถพัฒนาปัญญาความคิด และจิตวิญญาณควบคู่พร้อมกันไป ซึ่งตรงกับคุณลักษณะของกระบวนการคิด STAR STEMS

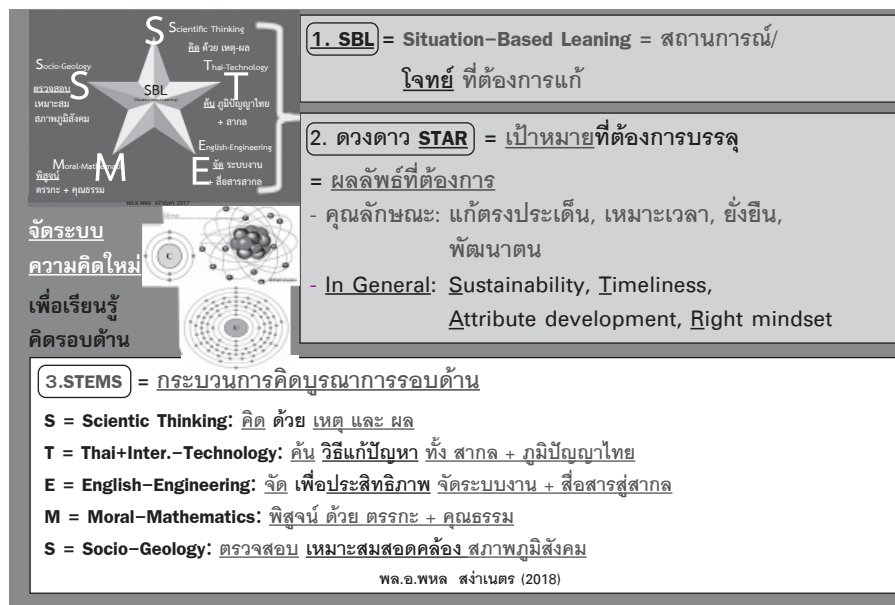
ภาพที่ 3 กระบวนการคิด STAR STEMS

กระบวนการคิด STAR STEMS คือ นวัตกรรมทางความคิดที่ พลเอก พหล สำนักร รองประธานคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษได้เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เมื่อเดือนเม.ย.2559 (คณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้, คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) และได้ผ่านมติรับรองให้ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ พัฒนาเยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 54, วรรค 4 (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2560)

รวมทั้งได้ผ่านการทดสอบใช้งานและประเมินแล้วว่าสามารถปฏิบัติได้จริงโดยไม่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา และให้ผลบรรลุเป้าหมายครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ทุกประการ

STAR STEMS เป็นกระบวนการคิดแบบองค์รวมบูรณาการทั้งปัจจัยที่มองเห็นและปัจจัยที่มองไม่เห็น เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต แก้ปัญหาด้วยภูมิปัญญารอบด้าน และพัฒนาจิตวิญญาณไปพร้อมกัน โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังแสดงในภาพที่ 4 (พหล สำนักร, 2563) ได้แก่

1. SBL = Situation-Based Learning คือ โจทย์สถานการณ์ที่สนใจศึกษา

ภาพที่ 4 องค์ประกอบของ STAR STEMS

2. STAR = ผลลัพธ์หรือเป้าหมาย ที่ต้องการจากการแก้โจทย์สถานการณ์

3. STEMS = กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การคิด 5 ด้าน: S-T-E-M-S

การสร้าง Mindset เริ่มจากการสร้างกระบวนการรับรู้ใหม่ด้วย STAR STEMS จัดระบบของกระบวนการรับรู้กลั่นกรองให้เห็นความเป็นจริงที่ถูกต้องรอบคอบรอบด้าน โดย

SBL: คือ เรื่องที่รับรู้ และต้องการตรวจสอบ

STAR: คือ เป้าหมายที่ต้องการ ได้แก่ การรู้ และเข้าใจอย่างรอบด้าน ตามความเป็นจริง

S-T-E-M-S: คือ กระบวนการคิดที่ใช้พิจารณาตรวจสอบ ได้แก่

S: Scientific Thinking คือ พิจารณา เหตุที่มาของเรื่องที่รับรู้ และผลที่จะเกิดขึ้น คืออะไร

T: Thai-International Technology คือ พิจารณาว่าเรื่องที่รับรู้มานั้นเขาคิดมาอย่างไร มีวิธีคิดแบบอื่นหรือไม่ ทั้งแบบไทยและแบบสากล เมื่อคิดแบบอื่นแล้วผลเป็นอย่างไร

E: English-Engineering คือ เรื่องที่รับรู้มานั้น มีวิธีจัดการปฏิบัติ และนำเสนอแบบใด ทำให้เกิดประสิทธิภาพและความเข้าใจแก่สังคม มากน้อยเพียงใด

M: Moral-Mathematics คือ เรื่องที่รับรู้นี้ ขัดต่อหลักการหลักวิชา และขัดต่อหลักคุณธรรมของสังคมหรือไม่

S: Socio-Geology คือ เรื่องที่รับรู้นี้ เหมาะสมสอดคล้องเกื้อกูลต่อภูมิสังคมหรือไม่

STAR STEMS จะทำหน้าที่พิจารณาเรื่องที่เรารับรู้ อย่างรอบคอบว่า มีเหตุผลเป็นมาอย่างไร มีวิธีคิดอย่างไร มีวิธีคิดด้านอื่นหรือไม่อย่างไร มีวิธีจัดการและการสื่อสารอย่างไร มีความสอดคล้องกับหลักวิชาและคุณธรรมหรือไม่ และสุดท้ายเชื่อมโยงเกื้อกูลกับสภาพภูมิสังคมหรือไม่ กระบวนการรับรู้จึงทำหน้าที่เปลี่ยนข้อมูลให้เป็นข่าวกรอง และความรู้ที่ถูกต้องรอบคอบตามความเป็นจริง เหมาะสมที่จะนำไปพิจารณาใช้ประโยชน์ต่อไป

ภาพที่ 5 กระบวนการรับรู้ที่ถูกต้องด้วย STAR STEMS

ข่าวกรองที่ได้จากกระบวนการรับรู้แบบ STAR STEMS จะเป็นข้อมูลไปสู่ขั้นการคิด ซึ่งจะใช้ STAR STEMS พิจารณาหาแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด กระบวนการคิด STAR STEMS จะให้คำอธิบายว่า เราต้องแก้ปัญหา

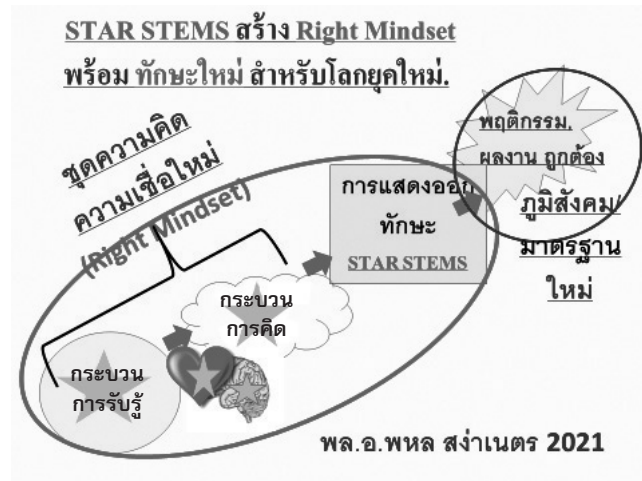
เพราะเหตุใดเพื่อผลใด มีวิธีคิดอย่างไรได้บ้าง มีวิธีทำที่เกิดประสิทธิภาพที่สุดได้อย่างไร ทำแล้วพวกเราได้อะไร สุดท้ายคือ สังคมและประเทศชาติได้อะไร

ภาพที่ 6 ผลของกระบวนการคิดแบบ STAR STEMS

กระบวนการรับรู้และกระบวนการคิดแบบ STAR STEMS ทำให้เกิด Mindset ใหม่ที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้องตามมาตรฐาน สอดคล้องกับ

สภาพภูมิสังคม สามารถแก้ปัญหาและนำสังคมไทยข้ามพ้นวิกฤตทุกรูปแบบไปได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 7 Mindset ใหม่ แบบ STAR STEMS ทำให้พฤติกรรมถูกต้อง

บทสรุป

ภาวะความแปรปรวนสับสนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า สังคมโลกในอนาคตรวมทั้งประเทศไทย ต้องเผชิญกับวิกฤตที่หลากหลายร้ายแรงเกินคาดคิด กระบวนการรับรู้และกระบวนการคิด หรือ Mindset ที่ใช้อยู่ในขณะนี้ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะจัดการกับวิกฤตใหม่เหล่านั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งสร้างกระบวนการรับรู้และกระบวนการคิดใหม่ หรือ Mindset ใหม่ของสังคมด้วยหลักคิด STAR STEMS ให้กว้างขวางรวดเร็ว เพื่อพัฒนา

คนไทยให้มีกระบวนการรับรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม มีกระบวนการคิดรอบคอบรอบด้าน กำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยภูมิปัญญารอบด้าน ด้วยหลักธรรม ด้วยความเข้าใจในคุณค่าของเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย ตลอดจนสอดคล้องเกื้อกูลกับสภาพภูมิสังคม สามารถนำสังคมไทยข้ามพ้นวิกฤตทั้งปวงไปสู่สันติสุขได้อย่างยั่งยืน

“No STAR STEMS, No Sustainable Peaceful Society”

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้, คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). แนวทางการใช้รูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี วินัยเด่น: คนดี มีวินัย รักภูมิใจชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS” (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พี.แอนด์.พี. บรินตังพรเพรส.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

พระครูปลัดประจาก สิริวัฒนโณ. (2544). ปัจฉิมโอวาท. ใน การบรรยายระหว่างการศึกษาปฏิบัติ (คอร์สเข้ม) ณ ศูนย์อุทยานธรรม
อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ 24 เมษายน-4 พฤษภาคม 2544. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2564, จาก www.saddhadhamma.org

พหล สง่าเนตร, พลเอก. (2563). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่ยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” ด้วย STAR STEMS.
วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 11(2), 1-9.

พหล สง่าเนตร, พลเอก. (2563). STAR STEMS ปฏิวัติกระบวนการคิดรับ “ฐานวิถีชีวิตใหม่”. วารสารเสนาธิปัตย์, 69(2),
16-22.

มณฑรา ธรรมบุศย์. จิตวิทยาการศึกษา 3.3 การปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2564, จาก sites.google.com/psychologymc